

הלכות שחיטה פרק יג

א. הלוקח אם על הבנים, ושחטן הפשר מתר באכילה; ולוקח על שחיטת האם, שנאמר "לא תקח האם, על-הבנים" (דברים כב, ו). וכן אם מתה קדם שישלחנה, לוקח. ואם שלחה אחר שלקחה, פטור. וכן כל מצות לא תעשה שנתקה לעשה, חייב לקיים עשה שבה; ואם לא קימו, לוקח. בא אחד וחטף האם מידו ושלחה, או שברחה מתחת ידו שלא מדעתו לוקח: שנאמר "שלח תשלח" (דברים כב, ז) עד שישלח מעצמו, והרי לא קיים עשה שבה.

ב. נטל אם על הבנים, וקצץ אגפיה כדי שלא תעוף, ושלחה מפין אותו מפת מרדות; ומשקה אותה אצלו עד שיגדלו כנפיה, ומשלחה. ואם מתה קדם לזה, או ברחא ואבדה לוקח, שהרי לא קיים עשה שבה.

ג. וכיצד משלח האם, או חזו בכנפיה ומפריחה.

ד. שלחה וחזרה ושלחה וחזרה, אפלו ארבעה וחמשה פעמים חייב לשלח, שנאמר "שלח תשלח" (דברים כב, ז).

ה. האומר הריני נוטל את האם, ומשלח את הבנים חייב לשלח האם, שנאמר "שלח תשלח את-האם" (דברים כב, ז). לקח את הבנים והחזירן לקן, ואחר כך חזרה האם עליהן פטור מלשלח.

ו. שלח את האם, וחזר וצד אותה הרי זה מתר: לא אסרה תורה אלא לצוד אותה והיא אינה יכולה לפרח, בשביל הבנים שהיא מרחפת עליהן שלא ילקחו שנאמר "והאם רבצת על-האפרוחים" (דברים כב, ו); אבל אם הוציאה מתחת ידו, וחזר וצדה מתר.

ז. שלוח האם אינו נוהג אלא בעוף טהור שאינו מזמן, כגון יוני שובך ועליה ועופות שקננו בפרדס שנאמר "פי יקרא קן-צפור לפניך" (דברים כב, ו); אבל המזמן, כגון אוזין ותרגולין ויונים שקננו בבית אינו חייב לשלח. היו אפרוחין מפרחין שאינן צריכין לאמן, או ביצים מוזרות אינו חייב לשלח; היו האפרוחין טרפה הרי אלו כביצים מוזרות, ופטור מלשלח.

ח. זכר שמצאו רובץ על הקן, פטור מלשלח; עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, או עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח. היתה רובצת על ביצים שאינן מינה, והן טהורין הרי זה משלח; ואם לא שלח, אינו לוקח. היתה האם טרפה, חייב לשלחה. שחט מקצת סימנין בתוך הקן קדם שיקחנה, חייב לשלח; ואם לא שלח, אינו לוקח.

ט. היתה מעפעפת אם כנפיה נוגעות בקן, חייב לשלח; ואם לא היו נוגעות, פטור מלשלח. היתה מטלית או כנפים חוצצות בין כנפיה ובין הקן, הרי זה משלח; ואם לא שלח, אינו לוקח. היו שני סדרי ביצים, וכנפיה נוגעות בסדר העליון, או שהיתה רובצת על ביצים מוזרות, ותחתיהן ביצים יפות, או שהיתה אם על גבי אם, או שהיה הזכר על הקן והאם רובצת על הזכר הרי זה לא יקח; ואם לקח, ישלח; ואם לא שלח, אינו לוקח.

י. היתה יושבת בין האפרוחים או בין הביצים, ואינה נוגעת בהן פטור מלשלח; וכן אם היתה בצד הקן, וכנפיה נוגעות בקן מצדו פטור מלשלח. היתה על שני ידי אילן, והקן ביניהן

וואין: כל שאָלֹו ינָטְלוּ הַבַּדִּין תּפִּל עַל הַקֵּן, חַיֵּב לְשַׁלַּח. הִיתָה רוֹבֶצֶת עַל אֶפְרוּחַ אֶחָד, אוֹ עַל בֵּיצָה אַחַת חַיֵּב לְשַׁלַּח.

יא. הַמוֹצָא קֵן עַל פְּנֵי הַמַּיִם, אוֹ עַל גִּבֵּי בַעֲלֵי חַיִּים חַיֵּב לְשַׁלַּח: לֹא נֶאֱמָר "אֶפְרוּחִים אוֹ בֵּיצִים" (דברים כב, ו) וְלֹא נֶאֱמָר "בְּכָל-עֵץ אוֹ עַל-הָאָרֶץ" (שם), אֲלָא שְׁדַּבֵּר הַכֶּתוּב בַּהוּוֹה.

יב. אָסוּר לְזַכּוֹת בַּבֵּיצִים, כָּל זְמַן שֶׁהָאִם רוֹבֶצֶת עָלֶיהֶן; לְפִיכָךְ אֶפְלוּ הִיתָה רוֹבֶצֶת עַל הַבֵּיצִים אוֹ עַל הָאֶפְרוּחִים בַּעֲלִיתָו וְשׁוֹכָכוּ אֵינָן מְזַמְנִין, וְלֹא קִנְיָה לּוֹ חֲצֵרוֹ: כָּשֶׁם שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לְזַכּוֹת בָּהֶן לְאַחֲרִים, כֵּן לֹא תִזְכֶּה לּוֹ חֲצֵרוֹ בָּהֶן; וּלְפִיכָךְ חַיֵּב לְשַׁלַּח.

יג. אָסוּר לְטַל אִם עַל הַבָּנִים, וְאֶפְלוּ לְטַהֵר בָּהֶן אֶת הַמְצָרֵעַ שֶׁהִיא מְצוּהָ. וְאִם לְקַח, חַיֵּב לְשַׁלַּח; וְאִם לֹא שַׁלַּח, לוֹקֶה שְׁאֵין עֹשֶׂה דוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וְעֹשֶׂה, וְלֹא עֹשֶׂה דוּחָה עֹשֶׂה.

יד. הַמְקַדִּישׁ עוֹף לְבָדֵק הַבַּיִת, וּפָרַח מִידּוֹ וְהָרִי הוּא מְכִירוֹ, וּמְצָאוּ רוֹבֵץ עַל הָאֶפְרוּחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לוֹקֶה הַכֹּל, וּמְבִיאָן לַיָּדִי גִזְכּוּר: שְׁאֵין שְׁלוּחַ הָאִם נוֹהֵג בַּמְקַדְשִׁין שְׁנֶאֱמָר "וְאֶת-הַבָּנִים תִּקַּח-לָךְ" (דברים כב, ז), וְאֵין אֵלּוּ שָׁלוּ. עוֹף שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ פָּטוּר מִלְשַׁלַּח, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְצוּהָ לְהַבִּיאוֹ לְבַיִת דִּין לְדוֹן אוֹתוֹ.